

לא לעצמו

מונגוליה

שלושה בנים היו לרועה זקן: שניים חכמים והשלישי נחשב טיפש. קראו לו דאוואדורזי. יתכן ולא היה טיפש ממש, אך האחים הגדולים תמיד לעגו לו. מה שלא עשה דאוואדורזי, נראה להם מצחיק.
פעם הוא מצא ארנק כסף שאבד עובר אורח, ועד שקיעת השמש חיפש את האיש כדי להחזיר לו את האבדה. והגדולים צחקו:
"טיפש! בא לו מזל, והוא התאמץ כדי להיפטר מהמציאה!"
ליורטה שלהם הגיעה כבשה זרה ודאוואדורזי החזיר אותה לבעל הבית.

הבנים הגדולים צחקים:
"איזה טיפש! היה צריך לשחוט את הכבשה, לאכול את הבשר. ומה הוא עושה!?"
פעם נתנו לו האחים מטבע כסף ואמרו:
"לך לשוק, תקנה לך מה שנחוץ לך."
דאוואדורזי יצא לשוק והאחים צחקים:
"נראה מה יקנה לעצמו הטיפש! בוודאי שקית תה שהוציאו כבר מהכוס."
דאוואדורזי חזר לקראת ערב והאחים שואלים:
"מה קנית? תראה!"
ודאוואדורזי אומר:
"לא קנית דבר. הלכתי סביב בשוק – לא מצאתי שום דבר שנחוץ לי. הנה המטבע, קחו אותו."
האחים התרגזו מאוד:
"לא רוצים לחיות עם טיפש כזה. לך מהיורטה שלנו

לאן שתרצה!"

אבא הזקן ריחם על דאוואדורזי שלו:

"למה אתם מגרשים אותו מיורטה בה נולד? הוא

ילך לאבוד במקום זר!"

"ואולי לא אאבד" אמר דאוואדורזי "שמעתי

שבחאנות מערב חי איש חכם זקן. אלך ואשאל

אותו איך אפשר לחיות בלי יורטה, בלי צאן, בלי

סוס."

חבש כובע, נפרד ויצא לדרך ארוכה.

מהר מאוד הגיעה לחאנות אחרת, ושם ליד כל

יורטה ראה כבשים שוכבות בלי לזוז, סוסים חיים

רק בקושי וכל בני אדם סביב רזים, עצובים ונופלים

מרגליהם.

שואל דאוואדורזי:

"מה קורה אצלכם?"

והאנשים עונים:

"כבר עוד מעט חודש התייבשו הנחלים שלנו. אין

אצלנו מים. בלי זהב אפשר לחיות בקלות, בלי מים

אי-אפשר. יעבור עוד קצת זמן ונמות כולנו."

אמר דאוואדורזי:

"אני הולך מערבה לחכם זקן, כדי לשאול על גורלי.

אשאל אותו גם בשבילכם מדוע הנחלים התייבשו. " והלך הלאה. לקראת ערב ראה יורטה על המדרון. מהיורטה יצאה נערה יפהפייה ואישה זקנה. דאוואדורזי השתחוה לאישה הזקנה והיא השתחוה לו. הוא השתחוה לנערה צעירה, אך זו לא ענתה לו בכלל. אמרה אז הזקנה: "אל תיעלב מהבת שלי. היא עיוורת. מהלידה חיה בלי שמחה ובלי אור." אמרה והתחילה לבכות. "אל תבכי" אמר דאוואדורזי "אני הולך לאיש זקן חכם שחי במערב, רוצה לשאול אותו על הגורל שלי. אז אשאל אותו גם איך להבריא את בתך." והוא המשיך בדרכו מערבה. הלך יום, יומיים, שלושה וביום השביעי ראה מערה לרגלי ההר. שם

חי החכם הזקן המופלא. הזקן ראה את דאוואדורזי ושאל: "איזו צרה הביאה אתך אלי?" ענה דאוואדורזי: "בחאנות אחת התייבש הנחל. העדרים מתים שם והאנשים חיים בקושי." ועוד שאל "ביורטה אחת חיה יפהפייה עיוורת עם אמא שלה. כבר שש עשרה שנה לא ראתה אור, לא יודעת שמחת חיים מה היא. אמור מה צריך לעשות כדי שיזרום הנחל, כדי שהנערה תראה?" אמר לו החכם: "אם תושבי החאנות ילכו למקור הנחל בהרים, הם יראו איך להציל את עצמם. והיפהפייה העיוורת תראה אור כשבידה השמאלית יגע אדם המיועד להיות בעלה. אם תצליח למסור את התשובה שלי

עד מחר בזריחה, הם ינצלו. אם לא תספיק, הכל
יישאר כפי שהיה."
דאוואדורזי הודה לזקן והתחיל לחזור.

"הי!" קרא אחריו החכם "הדרך ארוכה. הה לך
סו!"
דאוואדורזי הסתכל ולפניו סוס צהבהב ומאוכף.

דאוואדורזי קפץ על הסוס ורכב. לא ידוע כמה זמן
רכב ואז נזכר: הוא שכח לשאול את החכם איך
עליו לחיות בלי יורטה, בלי צאן, בלי כסף. הוא רצה
כבר לחזור אך החליט: "אם אחזור, לא אספיק עד
הבוקר למסור את תשובתו של החכם למי שצריך.
ואז היפהפייה תישאר עיוורת והרבה אנשים ימותו
מצמא."

"טוב" אמר לעצמו דאוואדורזי "אשאל בפעם
הבאה."

הוא הגיעה ליורטה שעל המדרון ושוב יצאה מולו
האישה הזקנה והיפהפייה העיוורת אתה.
"שמעו את תשובתו של החכם" קרא דאוואדורזי
"בתך תוכל לראות, אם זה שמיעד להיות בעלה
יגע בידה השמאלית."
"תודה לך" אמרה האישה הזקנה "רק אינני יודעת

איזו יד שלה השמאלית ואיזו הימנית."
"הנה השמאלית" הראה דאוואדורזי ונגע בידה
השמאלית של היפהפייה.
והנערה מיד קראה בשמחה:
"אני רואה! רואה! רואה את השמש, את הערבה
ואת השמיים! רואה הכל! הו! כמה אני מאושרת!"
האם התחילה לחבק את דאוואדורזי ואחר כך
התעשתה ואמרה:
"סימן שתהיה לבעלה. תישאר כאן אתנו. היורטה
שלנו יפה ומרווחת, ויש גם פרות וכבשים. מדי יום
תאכל בשר שמן!"
"אינני יכול להישאר כאן. אני חייב להגיע לחאנות
השכנה עד זריחת החמה. אחרת יתפגרו שם
העדרים והאנשים ימותו מצמא."
ואז הנערה אמרה:

"אני לא רוצה להיפרד ממך! קח אותי אתך."
דאוואדורזי הושיב אותה מאחוריו על הסוס
הצהבהב ויצא לדרך. הוא הגיע לחנות השכנה ושם
האנשים כבר לא יכלו לזוז אפילו. שוכבים ביורטות
ורק מחכים למוות.
קרא להם דאוואדורזי:
"לכו מהר לראש הנחל. האסון שלכם ייגמר!"
ענו לו:
"אין לנו כבר כוח לקום. כנראה גורלנו הוא למות
מצמא!"
דאוואדורזי סיבב את סוסו הצהבהב ודהר בעצמו
לאורך הנחל. כשרק הגיע לראש הנחל ראה
בעצמו: שוכב שם פגר של פיל, חוסם בחדק שלו
את עין הנחל והמים נשפכים לצדדים. דאוואדורזי
הזיז את החדק והמים התחילו לזרום בנחל.

"עכשיו ניסע לאבא שלי" אמר דאוואדורזי לנערה
"שיראה את האישה שלי. וגם האחים יראו כמה
שאת טובה ויפה."
בדרך הם הגיעו לנהר, עברו לגדה השניה וירדו
מהסוס כדי לנוח. פתאום דאוואדורזי ראה דגיג,
שמונח היה על החול. דגיג יפה, כסוף עם סנפירים
אדומים. הדגיג שכב כבר חצי מת, ורק הניע קצת
את הסנפירים. כנראה גל מים בנהר זרק אותו
לחוף.
דאוואדורזי ריחם על הדגיג. הוא לקח אותו
בזהירות והכניס למים.
הדגיג התרחק קצת מהחוף ואז קרא בקול של
אדם:
"תישאר כאן. על תלך לשום מקום!"
וצלל לעומק.

תוך זמן קצר מהמים יצא רוכב על סוס לבן, ניגש
לדאוואדורזי ואמר בקול חזק:
"חאן המים קורא לך! בוא מהר!"
"מה זה?" השתומם דאוואדורזי "לשם מה ללכת
אליו?"
"אז אתה כנראה פחדן. מפחד מחאן המים!"
"למה לי לפחד ממנו?" אמר דאוואדורזי "הבה נסע.
אראה איך חי חאן המים."
הוא אמר לנערה לרכב על הסוס הצהבהב אל אבא
שלו, ושם לחכות לו. וכשהיא נסעה דאוואדורזי
עלה על הסוס הלבן מאחורי הרוכב והסוס מיד קפץ
למים. דאוואדורזי לא הספיק להביט סביב והסוס
הלבן עמד כבר לפני ארמון החאן. דאוואדורזי ניכנס
לארמון ולקראתו בא מיד חאן המים שהחזיק בידיו
את הדגיג הכסוף עם סנפירים אדומים.

"ברוך תהיה, חבר!" קרא חאן המים "הצלת ממוות
את בתי האהובה."

וכשרק אמר את המילים האלה הדגיג הפך לנערה
עם פני כסף ושערות אדומות כמו זהב."
"תישאר לחיות אצלנו" אמר החאן "בתי תהיה
לאשתך, אבנה לך יורטה רחבת ידיים ואתן לך עדר
סוסי הים. ישרתו אתך משרתים אמינים ומהירים."
ענה לו 1:

"לא אוכל להישאר אצלך. בבית ממתינה לי אישה
ואבא זקן. ומי יוכל לפרנס אותו אם לא אחזור?"
"אם כך, לא אחזיק אתך" אומר חאן המים "אבל
אתן לך שלוש מתנות ובעצמך תחליט איך
להשתמש בהן. הנה לך כובע. אם תחבוש אותו
איש לא יוכל לראות אתך. והנה לך פטיש זהב.
תכה בו שבעה פעמים באדמה ותקום לך יורטה

זהובה. והנה עוד מעיל עור כבש. אם תלבש אותו ותנער שלוש פעמים, ירד גשם גדול משמיים. שלוש שעות ימשך המבול."

וחאן המים ציווה להחזיר את דאואדורזי לחוף הנהר.

דאואדורזי עלה על הסוס הלבן ומיד מצא את עצמו על החוף. הוא ירד מהסוס וזה חזר מיד למים, ממש כאילו לא קרה דבר.

הלך דאואדורזי הביתה, ממהר, על כתפיו מעיל עור הכבש, בשרוול כובע הפלא ובחגורה פטיש הזהב.

לקראת שקיעת השמש ראה דאואדורזי את היורטה בה נולד. הוא חבש את הכובע, ונעשה לא-נראה. הביט: ליד היורטה הישנה עומדת אחת חדשה. הוא ניגש ליורטה החדשה ושמע איך האח

בכור אומר:

"בערבה הזו אי-אפשר כבר לחיות. השמש שרפה את כל העשב, העדר גוסס, הגמלים, גם הם מתפגרים. נשאר לנו רק הסוס הצהבהב שעליו הגיעה אל אבא האישה של הטיפש. הבה נסתלק מכאן."

והאח השני עונה:

"האם נוכל להעמיס על הסוס הצהבהב אחד את היורטה החדשה וגם את זו של אבא. ועוד צריך להושיב על הסוס את האישה של הטיפש."

ענה לו בכעס האח הגדול:

"ולשם מה לקחת אתנו את אבא? הוא כבר כל כך זקן שאפילו לרעות צאן לא יכול. בערב, כשהם ילכו לישון נעלה על הסוס הצהבהב, ניקח את היורטה שלנו ונרכב אל הנהר."

דאואדורזי לא הפריע לאחים. הם גנבו בלילה את הסוס הצהבהב ונסעו. ודאואדורזי, בכובע פלא שלו, ניכנס בשקט ליורטה של אבא, נשכב בכניסה וכיסה את עצמו במעיל העור. בבוקר, כשרק השמש זרחה, התעורר דאואדורזי והוריד את הכובע. רץ אליו אבא, רצה גם האישה. חיבקו אותו, כיבדו אותו בתה עם חלב. דאואדורזי ישב לשתות תה ואבא אומר: "טוב שחזרת. צרה גדולה אצלנו. כבר חודשיים הגשם לא יורד. כל העשב התייבש. צריך לנסוע מהר מכאן. אלך עכשיו ואגיד לאחים שלך שיתכוננו לנסוע מכאן." דאואדורזי עצר את אבא: "אל תחפש אותם. הם נסעו בלילה על הסוס הצהבהב שלי והשאירו אתכם למות."

אבא התעצב ואחר כך התחיל לנזוף בבנים כפויי הטובה: "אילו לפחות היו משאירים חתיכת בד כדי לתקן את היורטה. היא כבר חלשה מאוד." "על הצרה הזו אפשר להתגבר" אמר דאואדורזי. הוא יצא מהיורטה, עבר צעדים אחדים, הוציא את פטיש הזהב ודפק בו שבעה פעמים באדמה. ומיד באותו המקום קמה יורטה זהובה, בוהקת כל כך

חזק שכואב להסתכל עליה.

אבא בהתחלה התלהב מהיורטה החדשה ואחר כך
אמר:

לשם מה לנו יורטה זהובה, כשכל השכנים כבר
עזבו? תראה איך העשב נשרף. אין איפה לרעות
את העדר."

דאואדורזי לא ענה דבר ורק לבש את מעיל עור
הכבש, ניער אותו שלוש פעמים ומיד התחיל לרדת
גשם. שלוש שעות לא פסק הגשם החזק. וכשפסק
העשבים בערבה הוריקו, הכבשים התעוררו
והפרות התחילו לגעת.

"אך!" אמר אבא "אילו היה לנו עכשיו סוס!"
הוא לא הספיק לומר זאת כשנשמעו דפיקות
פרסות. זה הסוס הצהבהב חזר. הוא ראה את
דאואדורזי, צהל בשמחה ונעמד ליד היורטה
הזהובה.

ולמחרת חזרו האחים, בקושי חיים. סיפרו שהסוס
הצהבהב זרק אותם במרכז הערבה ודהר חזרה...
הם נאלצו לזרוק את היורטה שלהם בערבה וחזרו
הביתה ברגל. הגיעו חיים בקושי.

אומר דאואדורזי:

"טוב! תחיו אתנו. יש אצלנו מקום לכולם."

אבא החמיר פנים, אבל לא רצה להתווכח ובסוף
אמר:

"שיחיו כאן. צריך רק להוסיף להם
קצת שכל."

הוא לקח טאשור (מגלב) והתחיל להרביץ לבנים
כפויי הטובה. מרביץ ומוסיף:

"לא לעצמו נולד בן אדם, אלא כדי שיעשה טוב
לאחרים. תחשבו על אחרים, אז גם לכם יהי טוב!"